

Európa Tanács Miniszteri Bizottsága

A Miniszteri Bizottság 13 (2004) sz. Ajánlása a fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről

(Elfogadta a Miniszteri Bizottság 2004. november 17-én, 904. nagykövetségi szintű ülésén)

A Miniszteri Bizottság, az Európa Tanács Alapszabálya 15.b cikke alapján

- figyelemmel az Európa Tanács ifjúsággal és a helyi és regionális önkormányzatokkal kapcsolatos célkitűzéseire;
- tekintettel a Miniszteri Bizottság 7 (2003) Határozatára, mely az Európa Tanács tagállamainak ifjúságpolitikájára vonatkozik;
- figyelemmel a Miniszteri Bizottság 19 (2001) az állampolgárok helyi közéletben való részvételéről szóló Ajánlására;
- figyelemmel az ifjúságért felelős európai miniszterek hat -1985 és 2002 között tartott-konferenciájának idevágó megállapításaira, és különösen a hatodik konferencia (Thessaloniki, 2002. november 7-9.) által elsődleges cselekvési területként megjelölt, részvétellel kapcsolatosan elfogadottakra;
- visszautalva a fiatalok települési és regionális közéletben való részvételéről szóló európai kartának az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Állandó Konferenciája által 1992-ben történt elfogadására;
- támaszkodva a „Fiatalok: a városok és régiók aktív szereplői” címmel 2002. március 7-8-án Krakkóban tartott konferencia tapasztalataira, mint az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa és az Ifjúsági és Sport Igazgatósága közötti együttműködés jó példájára;
- figyelembe véve az Európai Unióban végzett folyamatos munkát, mely az ifjúsági részvétellel kapcsolatos közös célkitűzések kidolgozására irányul, a Fehér Könyv „Új lendület az európai ifjúságnak” című programjának végrehajtása érdekében, csakúgy mint az Európa Tanács és az Európai Bizottság együttműködése e folyamatban;
- megerősítve, hogy a civil társadalom felépítésében a fiatalok részvételének létfontosságú szerepe van, és annak érdekében, hogy minden ifjúságpolitika sokkal inkább erőforrásként tekintsen a fiatalokra, semmint problémára;
- tekintettel arra, hogy a fiatalok részvétele meghatározó tényezője a társadalmi kohézió erősítésének és a demokrácia működtetésének;
- emlékeztetve az Európa Tanács által végzett munkára, mellyel a demokratikus állampolgárrá nevelést segíti elő;
- rámutatva annak szükségességére, hogy a nemzeti ifjúságpolitikáknak helyi szintre kell eljutniuk annak érdekében, hogy megfelelő és rugalmas módon hassanak a fiatalok szükségleteire, vágyaira és kultúrájára;
- tekintettel arra a körülményre, hogy Európa jelenleg számos, a fiatalok intézményes és civil közösségi részvételével kapcsolatos kihívással szembesül, különösen a tradicionális rendszerekben;
- hangsúlyozva azt a tényt, hogy a civil közösségi élet, különösen a fiatalok számára, kedvező lehetőséget teremt a demokrácia elsajátítására és hozzájárul a civil társadalom, valamint az európai kontinens demokratikus biztonságának megerősítéséhez,

azzal az ajánlással fordulunk a tagállamok kormányaihoz, hogy tekintsék át saját jogalkotásukat, közigazgatási és alkotmányos rendelkezéseiket, segítsék elő és támogassák a Fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről szóló módosított Európai Karta

végrehajtását. A Kartát az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa 128 (2003) számú ajánlásában fogadták el. ¹

A tagállamok kormányai a Karta végrehajtása érdekében:

- a. bátorítsák a helyi és regionális önkormányzatokat, hogy tekintsék át a módosított kartában lefektetett alapelveket, amikor a fiatalokat érintő bármely kérdést illetően dolgoznak ki és hajtanak végre programokat;
- b. a helyi és regionális önkormányzatok támogatásával teremtsenek kedvező környezetet a fiatalok helyi és regionális életben való aktív részvételéhez:
  - i. támogassák a fiatalok civil közösségi életben való részvételét, különösen az ifjúsági szervezetekben, és alakítsanak ki együttműködést, ahol szükséges, társulásként, az ifjúsági szervezetek és a helyi és regionális önkormányzatok között;
  - ii. alapítsanak helyi és regionális szinten például ifjúsági tanácsadó testületeket, mint amilyenek a települési ifjúsági tanácsok, ifjúsági parlamentek és fórumok, lehetővé téve ezzel minden fiatal számára, -akár tagjai valamely szervezetnek vagy szövetségnek, akár nem,- hogy kinyilváníthassák véleményüket és megfogalmazhassák javaslataikat azoknak a politikáknak az alakításáról és végrehajtásáról, amelyek őket érintik; ²
  - iii. segítsék elő a gyermekek és fiatalok aktív részvételének minden formáját az oktatási intézményekben;
  - iv. támogassák az ifjúságvédelmi szakemberek, tanárok és más, az adott területen működő személyek, -köztük a civilek-, fiatalok részvételével kapcsolatos képzését, helyi és regionális szinten;
  - v. biztosítsanak információt és adjanak tanácsot a részvétellel kapcsolatban a fiataloknak;
- c. bátorítsák arra kormányait, hogy biztosítsanak lehetőséget a választókorú fiataloknak arra, hogy folyamatosan és legálisan tartózkodhassanak területükön, s így részt vehessenek a helyi és regionális választásokon;
- d. támogassák a helyi és regionális önkormányzatokat abban, hogy a helyi és regionális demokrácia gyakorlatába átültessék az Európa Tanács demokratikus állampolgári nevelésben elért eredményeit;
- e. kérjék föl a helyi és regionális önkormányzatokat arra, hogy a fiatalokkal, és a velük foglalkozó szakemberekkel együttműködésben, kövessék és kísérik figyelemmel a Fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről szóló módosított Európai Karta érvényesülését;

Felhívjuk a Főtitkárt, hogy juttassa el a jelen Ajánlást az Európai Kulturális Egyezmény azon tagállamaihoz is, amelyek nem tagjai az Európa Tanácsnak;

Felszólítjuk a Főtitkárt, továbbítsa a fenti Ajánlást az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusához, annak érdekében, hogy azt a Kongresszusnak a helyi és regionális demokráciáról szóló jelentésében figyelembe lehessen venni.

Függelék a fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről szóló Miniszteri Bizottsági 13. (2004) számú Ajánláshoz

A fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről szóló módosított Európai Karta

Preambulum

A fiatalok döntésekben és tevékenységekben való helyi és regionális szintű, aktív részvétele elengedhetetlen a minél demokratikusabb, befogadóbb és jól működő társadalmak építéséhez. A közösség demokratikus közéletében való részvétel többet jelent, mint az aktív és passzív választójogot, bármennyire fontosak is ezek. A részvétel és az aktív állampolgári magatartás magában foglalja nemcsak a jogokat, az eszközöket, a teret és a lehetőségeket, hanem ahol arra szükség van, segítséget is a részvételhez, a döntések meghozatalához, és a programokba és tevékenységekbe való bekapcsolódáshoz, egy jobb társadalom építésének érdekében.

A helyi és regionális önkormányzatok, - mivel ők kerülnek a fiatalokkal közvetlen kapcsolatba, - nagyon fontos szerepet töltenek be a fiatalok részvételében. A helyi és regionális önkormányzatoknak éppen ezért gondoskodniuk kell arról, hogy a fiatalok ne csak hallomásból és tanulmányaikból ismerjék meg a demokráciát és az állampolgári magatartást, hanem legyen lehetőségük azt ki is próbálni. A fiatalok részvétele ugyanakkor nem csak arra szolgál, hogy aktív polgárokat neveljünk, vagy hogy a jövő demokráciáját építsük. A részvétel a fiatalok számára nagy jelentőségű, hiszen így már fiatalon is hatással lehetnek a döntésekre és programokra.

Ha a helyi és regionális önkormányzatok támogatják és segítik a fiatalok részvételét, azzal a fiatalok társadalmi integrációját is előmozdítják, segítve őket nemcsak a fiatalságukból adódó kihívásokkal és nehézségekkel való megbirkózásban, hanem a modern társadalom nehézségeivel való küzdelemben is, ahol az anonimitás és az individualizmus igen gyakori probléma. A helyi és regionális életben való részvétel sikeres, tartós és jelentőségteljes megvalósításához ugyanakkor több szükséges, mint a politikai vagy a közigazgatási rendszerek fejlesztése vagy átalakítása. A fiatalok részvételét előmozdító minden politikának vagy programnak meg kell győződnie arról, hogy a kulturális környezet a fiatalokat elfogadja, és tekintettel kell lennie a fiatalok eltérő szükségleteire, körülményeire és vágyaira is, valamint célszerű némi vidámságot és szórakozást is biztosítani számukra.

Alapelvek

1. A fiatalok helyi és regionális életben való részvétele az állampolgárok közéletben való részvételének globális politikája részét kell hogy képezze, amint azt a Miniszteri Bizottság tagállamokhoz címzett 19 (2001) Ajánlása az állampolgárok helyi közéletben való részvételéről is leszögezi.
2. A helyi és regionális hatóságok meggyőződése, hogy minden ágazati politika rendelkezik ifjúsági vetülettel. Ezért vállalják, hogy teljesítik a jelen Karta előírásait és megvalósítják a részvétel különböző formáit, a fiatalokkal és képviselőikkel folytatott tanácskozások és együttműködés alapján.
3. Az alapelveket és a részvétel jelen Karta által javasolt különböző formáit megkülönböztetés nélkül kell alkalmazni minden fiatalra. Ennek megvalósítása érdekében különleges figyelmet kell fordítani minden olyan fiatal részvételének elősegítésére, akik a társadalom hátrányos helyzetű rétegeihez, illetőleg etnikai, nemzeti, szociális, szexuális, kulturális, vallási vagy nyelvi kisebbséghez tartoznak.

I.rész

Ágazati politikák

1.1 Sport, szabadidő, társasági élet

4. A helyi és regionális önkormányzatoknak támogatniuk kell a szervezett szocio-kulturális tevékenységeket – akár ifjúsági szervezetek és társaságok, ifjúsági csoportok vagy közösségi központok működtetik ezeket - , amelyek a családdal, az iskolával vagy a munkahellyel együtt a régió vagy a település társadalmi kohéziójának oszlopai, és egyúttal kitűnő csatornái az ifjúsági részvételnek; valamint támogatniuk kell a sport, kultúra, ipar és kereskedelem, a művészetek, a kreativitás és az önkifejezés egyéb formáira, valamint a szociális tevékenységekre vonatkozó ifjúságpolitikák megvalósítását.

5. A helyi és regionális ifjúsági szervezetek fejlesztése érdekében a helyi és regionális önkormányzatoknak megfelelő mértékű támogatást kell nyújtaniuk, különösen azoknak a szervezeteknek, amelyek ifjúsági klubok és szervezetek segítőit és vezetőit képzik, vagy ifjúságvédelmi szakembereket, akik a helyi és regionális életben nélkülözhetetlenül fontos szerepet játszanak.

6. A helyi és regionális önkormányzatoknak bátorítaniuk kell az ifjúsági szervezeteket, hogy segítsék elő a fiatalok aktív részvételét törvényhozó testületeikben.

1.2 A fiatalok munkavállalásának támogatása, a munkanélküliség elleni küzdelem

7. A fiatalok által tapasztalt gazdasági és szociális körülmények hatással vannak a helyi közösségben való részvétellel kapcsolatos szándékaikra és képességeikre. Ha egy fiatal munkanélküli vagy szegénységben él, kevésbé valószínű, hogy van kedve, anyagi eszköze és társadalmi támogatottsága ahhoz, hogy a helyi és regionális élet aktív polgárává váljon. A fiatal munkanélküliek valószínűleg a társadalom számkivetettjei, ezért a helyi és regionális önkormányzatoknak olyan politikát kell kidolgozniuk, és olyan kezdeményezésekkel kell előállniuk, melyek csökkentik a fiatalok munkanélküliségét.

8. Ezért a helyi és regionális önkormányzatoknak:

- i. olyan politikákat és programokat kell kidolgozniuk a fiatalokkal (beleértve a munkanélkülieket, illetve akiket a munkanélküliség fenyeget), a helyi munkaadókkal, szakszervezetekkel, oktatási, képzési és munkaügyi hatóságokkal, valamint ifjúsági szervezetekkel együttműködve, amelyek a fiatalok munkanélküliségének okait feltárják és munkalehetőséget biztosítanak számukra;
- ii. helyi munkaügyi központokat kell létrehozniuk, melyek speciális segítséget és támogatást nyújtanak a munkanélküli fiataloknak, annak érdekében, hogy értelmes és tartós munkát találhassanak maguknak. A munkanélküli fiataloknak joguk van az ilyen munkaügyi központok irányításában is részt venni, ha ezt kívánják;
- iii. támogatniuk kell a fiatalokat, illetve csoportjaikat cégek, vállalkozások és szövetkezetek alapításában, mind a tőke, mind pedig egyéb támogatások, - mint például helyiség, eszközök, képzés vagy szaktanácsadás biztosítása - nyújtásával;
- iv. bátorítaniuk kell a fiatalok társadalmi, gazdasági, közösségi önszervező kezdeményezéseit és szövetkezeti kísérleteit.

1.3 Városi környezet és lakóhely, lakáspolitikai és közlekedés

9. A fiatalok szervezeteinek képviselőivel együttműködve, a helyi és regionális önkormányzatoknak lehetőséget kell teremteniük arra, hogy olyan városi környezetpolitika jöjjön létre, amely jóval egységesebb és kevésbé szétszakadó létfeltételeken alapul, és így elősegíti a társadalmi kapcsolatok és a színvonalas közösségi terek kialakulását.

10. A helyi és regionális önkormányzatoknak olyan lakás- és városi környezetpolitikát kell folytatniuk, amellyel mélyen bevonják a fiatalokat a helyi vagy regionális képviselőkkel, gazdasági döntéshozókkal, szövetségek vezetőivel és építészekkel együtt végigvitt megoldási folyamatokba. Ezek célja, hogy:

- i. vázoljanak fel olyan programokat, melyek azt a harmonikus környezetet tűzik célul, mely elősegíti az önmegvalósítást és kialakítja a generációk közti valós szolidaritást;
- ii. alakítsanak ki közös városi környezetpolitikát, amely figyelembe veszi a lakosság társadalmi és interkulturális jellemzőit a lakás- és/vagy lakásfelújítási programok kidolgozása során.

11. Az ifjúsági szervezetekkel, a bérlők és/vagy a fogyasztók szervezeteivel, a szociális lakásügynökségekkel és szociális munkásokkal szoros együttműködésben, a helyi és regionális önkormányzatoknak fel kell állítaniuk, vagy már működő szociális szervezet keretében meg kell szervezniük:

- i. a helyi információs szolgáltatást a fiatalok lakáslehetőségeiről;
- ii. helyi megoldásokat a fiatalok lakáshoz juttatására (pl. kedvező hitelek, garantált bérletek).

12. A fiatalok mobilitása a tömegközlekedéshez való egyszerű hozzáféréseken múlik. Leginkább ők veszik igénybe a tömegközlekedést, mobilitásuk pedig nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a társadalmi életben részt vegyenek, és hogy teljes jogú állampolgárok lehessenek.

13. A fiataloknak ezért részt kell venniük a tömegközlekedés megszervezésében, mind helyi, mind regionális szinten. Speciális díjszabást kell alkalmazni a leginkább hátrányos helyzetű fiatal utasokra.

14. A kisebb településeken a mobilitás és a közlekedés az életszínvonal alapvető összetevője és nem pusztán a részvételhez szükséges. Erre tekintettel a helyi és regionális önkormányzatoknak támogatniuk kell a települési közlekedés fejlesztésére vonatkozó (állami vagy magán, egyéni vagy közösségi) kezdeményezéseket és növelni kell a kistelepüléseken élő olyan csoportok - mint például a fiatalok - mobilitását, akik jelenleg a közlekedési eszközök hiánya miatt kirekesztettek.

1.4 A fiatalok részvételét elősegítő oktatási és képzési politika

15. Az iskola nem pusztán olyan intézmény, amelyben a fiatalok életük tekintélyes hányadát eltöltik, és iskolarendszerű képzésben részesülnek, hanem az a hely is, ahol az életről alkotott nézeteik és véleményük formálódik. Rendkívül fontos, hogy a fiatalok tanuljanak az iskolában a részvételről és a demokráciáról, és hogy a demokráciáról, részvételről és állampolgárságról szóló kurzusok elérhetőek és megfelelően kimunkáltak legyenek. Az iskola ugyanakkor arra

is megfelelő hely, hogy a fiatalok a gyakorlatban is tanulmányozhassák a demokráciát és ahol a döntési folyamatokba bevonják őket, ott bizonyítottan sikeresek is.
Ennek érdekében:

- i. a helyi és regionális önkormányzatoknak határozottan bátorítaniuk kell a fiatalokat az iskolai életben való részvételre. Mind anyagilag, mind egyéb módon, például találkozók szervezésével is támogatniuk kell a fiatalokat abban, hogy demokratikus iskolai diákszervezeteket hozhassanak létre. Ezek a szervezetek függetlenek, önkormányzattal kell rendelkezniük, és ha úgy kívánják, részvételi jogot kell biztosítani számukra az iskola vezetését érintő döntések meghozatalában, a tanárokkal és az iskolai szervezetekkel együttműködve;
- ii. ahol a helyi és regionális önkormányzatok felelősek a tantervért, ott biztosítaniuk kell a diákoknak és diákszervezeteknek azt a lehetőséget, hogy folyamatos tájékoztatást kapjanak a tantervről és változásairól. Biztosítaniuk kell azt is, hogy a polgári és politikai nevelés szerepeljen az iskolai tantervben, és az minden diák oktatási programjába a szükséges súllyal és mértékben kerüljön be.

1.5 Mobilitás-politika és csereprogramok

16. Támogatniuk kell a helyi és regionális önkormányzatoknak azokat a szervezeteket és csoportokat, amelyek a fiatalok (fiatal munkaerő, diákok vagy önkéntesek) mobilitását segítik a csereprogramjaikkal, hálózatok építését és az európai polgári öntudat fejlesztését végzik.

17. A helyi és regionális önkormányzatok feladata, hogy bátorítsák a fiatalokat, szervezeteiket és iskoláikat a nemzetközi kétoldalú- és csereprogramokban és európai hálózatokban való részvételre. A hatóságoknak késznek kell lenniük anyagi támogatás nyújtására is, akár nyelvtanuláshoz, akár interkulturális csereprogramokhoz vagy tapasztalatcseréhez van arra szükség.

18. Be kell vonni a fiatalokat, illetve képviselőiket a kétoldalú bizottságokba, valamint azokba az egyéb szervezetekbe, amelyek a csereprogramok lebonyolításáért felelősek.

1.6 Egészségpolitika

19. Azzal a szándékkal, hogy támogassák a fiataloktól származó programok kidolgozását és megvalósítását, továbbá hogy kialakítsák az átfogó egészségügyi koncepciót és erősítsék a közösségi élet működését, a helyi és regionális önkormányzatoknak ki kell építeniük a fiatalok szervezetei, választott képviselői, valamint a társadalmi jóléért és az egészségmegőrzésért dolgozó társadalmi és szakértő csoportok közötti párbeszéd intézményes szervezetét.

20. A dohányzás, az alkohol és a drogfüggőség fiatalok közötti pusztítását tapasztalva a helyi és regionális önkormányzatoknak az ifjúsági szervezetek és az egészségügyi szolgálatok képviselőivel együttműködve olyan helyi információs politikát és tanácsadási szolgáltatást kell kidolgozniuk, bevezetniük vagy támogatniuk, melyek az ilyen problémákkal küzdő fiataloknak segítségére lehetnek. Ki kell továbbá dolgozniuk azokat a speciális képzési politikákat is, amelyekkel a fiatal szociális munkásokat, az önkénteseket és azoknak a szervezeteknek a vezetőit képzik, amelyek az érintett fiataloknak nyújtanak prevenciós és rehabilitációs szolgáltatásokat.

21. A szexuális úton terjedő betegségek számának növekvő tendenciájára tekintettel, a helyi és regionális önkormányzatoknak növelniük kell a fiataloknak szóló felvilágosító kampányok és preventív vizsgálatok számát, így segítve elő a közösségen belüli szolidaritást, és az olyan társadalmi kapcsolatok kialakulását, melyekben nincs helye sem az erkölcsi ítéletnek, sem a kirekesztésnek. Az információs és akcióprogramokba mind a fiatalokat, mind pedig a helyi ifjúsági szervezetek és az egészségügyi szervek képviselőit be kell vonni.

1.7 A nemi egyenlőség politikája

22. Mivel a helyi és regionális önkormányzatok politikájának fontos része, hogy a férfiaknak és nőknek a helyi és regionális ügyekben való egyenlő részvételéhez optimális körülményeket biztosítsanak, az önkormányzatoknak határozott lépéseket kell tenniük annak érdekében, hogy a fiatal férfiak és nők felelős pozíciókhoz juthassanak a szakmai, társadalmi és politikai életben, valamint a helyi és regionális önkormányzatokban.

23. Lehetőségeikhez mérten a helyi és regionális önkormányzatoknak olyan oktatáspolitikát kell kidolgozniuk, mely már a korai gyermekkortól a férfiak és nők közötti egyenlőség elvét tartja szem előtt.

24. A férfiak és nők közötti egyenlőség politikájának támogatása érdekében a helyi és regionális önkormányzatoknak:

- i. olyan középtávú programot kell felvázolniuk, amely a fiatal nők és férfiak közötti egyenlőtlenség megszüntetésére irányul;
- ii. olyan mércét kell alkalmazniuk, mely egyenlő lehetőséget biztosít a lányoknak és a fiatal nőknek.

25. E célok elérése érdekében a politikáknak lehetővé kell tennie a lányok és fiatal nők számára, hogy:

- i. közvetlen információhoz jussanak a szakmai végzettséghez szükséges képzésekről;
- ii. speciális kurzusok és ösztöndíjak biztosításával megfelelő szakmai jártasságot szerezzenek olyan foglalkozások területén is, amelyeket hagyományosan férfiak végeznek;
- iii. felelősségteljes megbízások útján a közügyek vitelében is képzettek legyenek. Ennek érdekében a nők számára kvótát kell felállítani.
- iv. a fiatal nők és lányok támogatásával foglalkozó szociális szolgáltatók működéséhez szükséges anyagi eszközök rendelkezésre álljanak.

1.8 A kistéleplések speciális politikája

26. A helyi és regionális önkormányzatoknak figyelemmel kell lenniük a vidéken élő fiatalok eltérő szükségleteire a fiatalok részvételének fejlesztésével kapcsolatos programok és tevékenységek szervezése során. Ennek érdekében:

- i. meg kell győződniük arról, hogy az oktatási-, munka-, lakás- és közlekedési ágazati politikák megfelelnek a vidéken élő fiatalok speciális szükségleteinek. Ezeknek a politikáknak alkalmasnak kell lenniük arra, hogy azt a fiatalot, aki vidéken kíván élni, támogassák szándékában. A vidéken élő fiataloknak nem járhat

- alacsonyabb szintű szociális ellátás és gondoskodás, mint városokban élő társaiknak;
- ii. anyagi és egyéb támogatást kell biztosítani a vidéken működő ifjúsági és más közösségi szervezeteknek. Az ilyen szervezetek élénkítik a vidéki közösségek társadalmi és kulturális életét és fontos megnyilvánulási alkalmat kínálnak a fiataloknak. Az ifjúsági és egyéb közösségi szervezeteknek nemcsak az ifjúsági részvétel elősegítésében van szerepük, hanem egyúttal javítják az életminőséget és többek között a vidéki elszigeteltség problémáját is megszüntetik.

1.9 A kultúrához való hozzáférés politikája

27. A művészet és a kultúra összetett, és az ízléstől, helytől és időtől függően állandóan változó formákban mutatkozik. Ugyanakkor személyes és közösségi örökségünk múltjának, jelenének és jövőjének részét képezi, melyben egymást követő nemzedékek sora működött közre. Bizonyos szempontból társadalmaink tükörképei tehát. A fiatalok, kultúrájuk megélése során, illetve kezdeményező, újító és felfedező szándékaik útján szerephez jutnak e kulturális fejlődésben, fejlesztésben. Éppen ezért fontos, hogy biztosítsunk számukra hozzáférést a kultúra minden lehetséges válfajához, és tegyük lehetővé, hogy új területeken is kipróbálhassák kreativitásukat.

28. A helyi és regionális önkormányzatoknak ezért a fiatalokkal és szervezeteikkel együttműködve olyan politikát kell kidolgozniuk, melynek alapján a fiatalok a kultúra szereplőivé válhatnak, biztosítva számukra a tudást, a kultúra és a kreatív tevékenységek folytatását, illetőleg az ehhez szükséges helyet és módszereket.

1.10 A fenntartható fejlődés és a környezet politikája

29. Az egyre nyilvánvalóbb környezetrombolással szembesülve a helyi és regionális önkormányzatoknak anyagi támogatást kell biztosítaniuk azokhoz az iskolai és szervezeti oktatási programokhoz, amelyek a környezeti problémákra hívják fel a figyelmet.

30. A környezeti problémák tudatosítása elsődleges fontosságú a fiatalok számára, hiszen ők lesznek kénytelenek szembesülni a múlt hibás döntéseinek következményeivel, ezért a helyi és regionális önkormányzatoknak támogatniuk kell azokat a tevékenységeket és kezdeményezéseket, amelyek elősegítik a fenntartható fejlődést és a környezet védelmét, a fiatalok és szervezeteik bevonásával.

1.11 Az erőszak és a bűnözés elleni küzdelem politikája

31. Figyelembe véve, hogy az erőszak és a bűncselekmények áldozatai igen gyakran fiatalok, valamint a megfelelő megoldások alkalmazásának szükségessége érdekében, és hogy a fiatalokat közvetlenül bevonjuk e problémák elleni küzdelembe;

32. A helyi és regionális önkormányzatoknak:

- i. be kell vonniuk a fiatalokat a bűnmegelőzési tanácsokba, ahol ilyenek működnek;
- ii. foglalkozniuk kell különösen azokkal a fiatalokkal, akiknél fennáll a bűncselekmény elkövetésének kockázata, vagy már követtek el bűncselekményt;
- iii. minden lehetséges eszközzel küzdeniük kell a rasszista indíttatású erőszak ellen;

- iv. meg kell szüntetniük az iskolai erőszak minden formáját, az összes érintett szereplő – az oktatási és rendőri szervek, tanárok, szülők és a fiatalok-bevonásával;
- v. közre kell működniük azoknak a szervezeti hálózatoknak a létrehozásában és olyan programok kiírásában, melyek az erőszakmentességet és a toleranciát hirdetik az iskolában és az iskolán kívül is;
- vi. mindent meg kell tenniük annak érdekében, hogy megvédjék a fiatalokat a szexuális kizsákmányolástól, a szexuális erőszak és – bántalmazás minden egyéb formájától és hogy olyan szervezeteket állítsanak föl, amelyek lelki és anyagi támogatást nyújtanak az áldozatoknak, valamint lehetőséget az anonim tanácsadásra.

33. A fentiek végrehajtásával a helyi és regionális önkormányzatok hozzájárulnak a fiatalok és a helyi hatóságok - köztük a rendőrség - közötti bizalom és kölcsönös tisztelet légkörének kialakulásához.

1.12. Antidiszkriminációs politika

34. A helyi és regionális önkormányzatoknak elő kell segíteniük az emberi jogok érvényesülését és lépéseket kell tenniük a kisebbségek (köztük a kisebbséghez tartozó fiatalok) és a fogyatékkal élő fiatalok elleni, illetőleg a diszkriminációtól szenvedő más népcsoportok elleni diszkrimináció felszámolása érdekében. Támogatniuk kell a multikulturális közösségek kifejlődését a kisebbségek integrálásával, miközben tekintettel kell lenniük a kisebbségek eltérő szükségleteire és szokásaira, kultúrájára és életmódjára.

35. Ezzel összefüggésben, a helyi és regionális önkormányzatoknak:

- i. olyan antidiszkriminációs jogszabályokat kell alkotniuk, amelyek minden állampolgárnak egyenlő hozzáférést biztosítanak a közéleti szerepléshez, a szakmai képzéshez, az oktatáshoz, lakhatáshoz, a kulturális tevékenységhez és az élet egyéb területeihez. Az egyenlő hozzáférés meglétét olyan közös testületeknek kell figyelemmel kísérniük és garantálniuk, amelyekben egyaránt részt vesznek a helyi önkormányzatok és a kisebbségek képviselői, valamint maguk a fiatalok;
- ii. mint az iskolai tantervek részét, támogatniuk kell a vallások közötti párbeszédet, a multikulturális, antirasszista oktatást és a diszkrimináció elleni oktatást.

1.13 Szexuálpolitika

36. Míg a gyermekkori családi, iskolai, vallási közösségi vagy egyéb „tekintélyektől” való függésből kiszabadulva az önálló, felnőtt élet felé haladnak, a fiataloknak számos olyan kérdésre kell választ találniuk, mely személyes kapcsolataikat (családi vagy belső körökkel, kortársaikkal, barátaikkal vagy partnerükkel) érinti. A szexualitás megjelenése és gyakorlása nem mindig megy könnyen, még ha ezt nem is szívesen vallják be. Mindamelllett örök tudatlanság övezi a szexuális egészség kérdéskörét, és bizalmatlanság az egyes szexuális viselkedések kockázatával kapcsolatos hivatalos álláspontot.

37. Annak érdekében, hogy segítsék a fiatalokat az egészséges és szeretetteljes élethez vezető úton, a helyi és regionális önkormányzatoknak, a szülőkkel, iskolákkal és az ezen a területen működő szervezetekkel összefogva, elő kell segíteniük, és támogatniuk kell:

- i. a nem irányított szexuális nevelést az iskolákban;
- ii. azokat a szervezeteket és szolgálatokat, amelyek a kapcsolatokkal, szexuális módszerekkel és családtervezéssel kapcsolatos információk terjesztésével foglalkoznak;
- iii. azokat a kortárs csoportokat, amelyek ezen a területen tevékenykednek.

38. A fiatalokat be kell vonni a tervezésbe, a végrehajtásba és az információk és szolgáltatások értékelésébe.

1.14 A jogokhoz és a törvényhez való hozzáférés politikája

39. Az együttélés megkönnyítése érdekében a társadalmak olyan szabályok szerint működnek, melyeket mindenkinek tiszteletben kell tartania. A demokratikus társadalmakban ezeket a szabályokat az állampolgárok választott képviselői vitatják meg és fogadják el, és konkrétan kifejezésre juttatják, különösen a jogalkotásban, mely jogokat és kötelezettségeket telepít minden polgárra.

40. A jogszabályok számának növekedésével egyre bonyolultabbá válik az egyén számára a jog ismerete, követése és alkalmazása, ez pedig az állampolgárok közti egyenlőtlenséghez vezet. Ez a jelenség természetesen a fiatalokat is érinti.

41. A helyi és regionális önkormányzatoknak ezért lehetővé kell tenniük a fiatalok számára hogy jogaikat megismerjék, így:

- i. ismereteik fejlesztését, az információk terjesztése útján különösen az iskolákban, korcsoportokban és információs szolgálatoknál;
- ii. segítséget biztosítva számukra a jogalkalmazásban, olyan szervezetek révén, melyek feladata a fiatalokkal való együttműködés;
- iii. részvételt biztosítva a fiataloknak az új szabályok előkészítésében.

II. rész

Eszközök a részvételhez

42. A valós ifjúsági részvétel érdekében számtalan eszközt kell a fiatalok rendelkezésére bocsátanunk. Ez együtt jár azzal, hogy részvétellel kapcsolatos képzéseket kell indítanunk a fiatalok számára, információt kell adnunk, kommunikációs eszközökkel kell őket ellátnunk, támogatnunk kell terveiket és fel kell ismernünk és hangsúlyt kell adnunk a fiatalok közösségi ügyek iránti elkötelezettségének és önkéntes munkájának. A részvétel csak akkor nyer teljes értelmet, ha a fiatalok politikai pártokban, szakszervezetekben és szervezetekben való szerepvállalását elismerik és legfőképpen, ha kifejezetten támogatják azokat az ifjúsági szervezeteket, amelyeket a fiatalok saját maguk hoznak létre a maguk számára.

II.1 A részvételre oktatás

43. A helyi és regionális önkormányzatoknak, annak tudatában, hogy az iskola mennyire meghatározó szerepet játszik a fiatalok életében, támogatást és képzést kell biztosítaniuk a fiatalok részvételéhez, az emberi jogok oktatásához és támogatniuk kell a tanterven kívüli,

ilyen tematikájú képzéseket is. Képzést és támogatást kell nyújtaniuk továbbá a fiatalok szervezeti életben és helyi közösségben való részvételéhez oly módon, hogy :

- i. szakmai képzéseket szerveznek tanároknak és a fiatalokkal foglalkozó szakembereknek a fiatalok részvételének gyakorlatáról;
- ii. támogatják a diákok iskolai részvételének minden formáját;
- iii. támogatják az állampolgári oktatási programokat az iskolákban;
- iv. támogatják a korcsoport-oktatást a szükséges hely és eszközök biztosítása, valamint a jó gyakorlatok kicserélésének elősegítése útján.

II.2 Az információk eljuttatása a fiatalokhoz

44. Gyakran az információ a részvétel kulcsa. Egyre inkább tükröződik az európai és nemzetközi hivatalos dokumentumokban ³ annak felismerése, hogy a fiataloknak joguk van a lehetőségekről és az őket érintő ügyekről szóló információkhoz, és nem csak a helyi és regionális élethez kapcsolódóan.

45. A tevékenységekben és a közösségeik életében való részvétel érdekében, illetve, hogy részesülhessenek a nekik szóló szolgáltatásokból és lehetőségekből, a fiataloknak tudomást kell szereznüik azokról. Az őket érdeklő és önmaguk által szervezett tevékenységekben és programokban való részvétel gyakran az első lépés azon az úton, amelynek során bátorságot merítenek a közösségi részvételhez, beleértve a közösség politikai életében való részvételt is.

46. A helyi és regionális önkormányzatoknak éppen ezért támogatniuk és fejleszteniük kell a már meglévő információs és tanácsadó központokat annak érdekében, hogy azok olyan minőségű szolgáltatást nyújthassanak, amely a fiatalok szükségleteinek megfelel. Ahol ilyen központok nem működnek, a helyi és regionális önkormányzatoknak és más fontos szereplőknek kell gondoskodniuk a megfelelő információs szolgálatok felállításáról, többek között olyan már kiépített szervezetek útján, mint az iskolák, ifjúsági szolgálatok és könyvtárak. Különleges intézkedések szükségesek annak érdekében, hogy a fiataloknak azok a csoportjai is információhoz jussanak, akikhez az valamilyen okból (pl. nyelvi akadályok, vagy internet kapcsolat hiánya miatt) nem jut el.

47. A fiatalok számára létrehozott információs központoknak meg kell felelniük bizonyos szakmai alapelveknek és mércéknek.⁴ A közigazgatási szervezetet bátorítani kell arra, hogy biztosítsák ezen mércék folyamatos alkalmazását, ahol arra lehetőség van, ott a nemzeti, vagy regionális minőségi előírásokkal egyetemben. A fiataloknak lehetővé kell tenni, hogy részt vegyenek az információs központok/szolgálatok tevékenységének és működésének előkészítésében, megvalósításában és értékelésében, és azok vezető szervezeteiben képviselőkhöz jussanak.

II.3 A részvétel támogatása az információs és kommunikációs technológiák útján

48. Az információs és kommunikációs technológiák új lehetőséget kínálnak a fiatalok információkhoz juttatására és részvételük elősegítésére. Rendkívüli mennyiségű információ cseréjére alkalmasak, és interaktív jellegüknek köszönhetően elősegítik a fiatalok részvételét. A helyi és regionális önkormányzatoknak ezért használniuk kell ezeket az eszközöket információs és részvételi politikájuk során, abban az esetben, ha

minden fiatal számára biztosított az eszközökhöz való hozzáférés, mind a hozzáférési helyek, mind az oktatás tekintetében.

II.4 A fiatalok médiában való részvételének támogatása

49. A fiatalok a média legnagyobb fogyasztói, ugyanakkor résztvevői is lehetnek, növelve ezzel lehetőségeiket az önkifejezésre, és a média által szállított információk előállításában való közreműködésre. Mialatt egyes témákat feldolgoznak, különböző és gyakran egyszerűen elérhető információkhoz juttatják kortársaikat. A részvételnek ez a módja arra is kiválóan alkalmas, hogy megértesse a fiatalokkal az információ működését, és hogy kialakíthassák a médiával szembeni kritikus hozzáállásukat.

50. A helyi és regionális önkormányzatoknak ezért támogatniuk kell fiataloknak a médiában (rádió, televízió, írott és elektronikus sajtó) alakításában és működtetésében kifejtett tevékenységét, valamint az ebben a körben folytatott oktatási programokat.

II.5 A fiatalok támogatása az önkéntes- és közösségi munkában

51. Támogatni kell a fiatalokat az önkéntes tevékenységek vállalásában. Egy olyan világban, amikor az egyénre növekvő nyomás nehezedik mind az iskola, mind a munka világában, fontos hogy az önkéntességet elismerjék és támogassák. A helyi és regionális önkormányzatoknak ezért:

- i. támogatniuk kell az önkéntes központok alapítását és azokat a kezdeményezéseket, amelyek célja a fiatalok önkéntes tevékenységekbe –például információs és támogató kampányokba- való bevonása;
- ii. a fiatalokkal, az önkéntes szervezetekkel, oktatási szervekkel és a munkaadókkal együttműködve, olyan rendszert kell kiépíteniük, amely elismeri és erősíti az önkéntességet az iskolarendszerű oktatásban és a foglalkoztatásban.

II.6 A fiatalok programjainak és kezdeményezéseinek támogatása

52. Vágyaikból és reményeikből a fiatalok sok olyan ötletet nyerhetnek, amelyek programokban és helyi tevékenységekben történő megvalósítása mindenkinek hasznos lehet. Megfelelő segítséggel ezek a tervek, illetve sikereik, vagy balsikereik hozzájárulhatnak ahhoz, hogy felelősségérzetük és autonómiájuk fejlődjön, így válva társadalmi szereplőkké. A helyi és regionális önkormányzatoknak tehát támogatniuk kell az ilyen programok megvalósítását, akár kisebb, akár nagyobb volumenűek, egyrészt a végrehajtásukhoz nyújtott szakértői segítséggel, másrészt a szükséges pénzügyi, anyagi és technikai segítség biztosításával.

II.7 A fiatalok szervezeteinek támogatása

53. A fiatalok szervezetei egyedülállóak abban, hogy elsődlegesen a fiatalok álláspontját tükrözik, szükségleteit és érdeklődését szolgálják. Teret biztosítanak ezenkívül arra is, hogy a fiatalok a többi fiatallal együtt megismerjék és megtapasztalják a döntésekben és tevékenységekben való részvétel lehetőségét és kihívásait. Lehetnek szervezetek és informális alapon szerveződő csoportok egyaránt. A fontos az, hogy a fiatalok ahhoz az ifjúsági szervezethez csatlakozhassanak, amelyikhez kívánnak. Ugyancsak joguk van saját szervezeteik megalapítására, ezért:

- i. a helyi és regionális önkormányzatoknak rendelkezniük kell olyan elkülönített forrással, amely kifejezetten a fiatalok olyan szervezeteinek támogatására szolgál, melyek programokat vagy szolgáltatásokat nyújtanak számukra, vagy a fiatalok szószólójaként működnek, illetőleg javukra tevékenykednek. Előnyben kell részesíteni azokat a szervezeteket, amelyeket a fiatalok maguk működtetnek önmaguk számára és/vagy olyan politikájuk és szervezetük van, amelyek elősegítik a fiatalok aktív részvételét;
- ii. a helyi és regionális önkormányzatoknak alkalmazniuk kell az Európa Tanács együttműködési alapelvét és döntéshozatali rendszerét a fiatalokkal és a fiatalok szervezeteivel együttműködve azokon a területeken, amelyek a fiatalokat érintik. Lényeges, hogy ahol ilyen együttműködési rendszerek kialakultak, a fiatalokat és szervezeteiket egyenrangú partnernek tekintsék, és biztosítsák számukra a távolmaradás lehetőségét is.

II.8 Fiatalok részvétele civil szervezetekben (NGO) és politikai pártokban

54. Az igazán demokratikus társadalom alapvető építőköve a mozgalmas, független és tevékeny civil szektor. Az is fontos, hogy a civil társadalom többi szegmenséi –mint például a politikai pártok- is erősek és tevékenyek legyenek mind helyi, mind regionális szinten. Az ország, a régió vagy a helyi közösség közéletében való részvétel többet jelent, mint a választójog időnkénti gyakorlását. Azért olyan fontos a civil szervezetekben és politikai pártokban való részvétel, mert elősegíti az állampolgárok folyamatos bekapcsolódását, ráhatását, döntéshozatalát és cselekvését a közéletben. Ezért van rendkívül nagy jelentősége annak, hogy bátorítsuk és támogassuk a fiatalok részvételét a közösségek társadalmi életében.

55. A helyi és regionális önkormányzatoknak anyagi és egyéb forrásokat is kell biztosítaniuk a civil szervezeteknek, melyek tevékenyen előmozdítják a fiatalok részvételét programjaikban és demokratikus döntéshozó rendszereikben, valamint eljárásaikban.

56. Részrehajlás nélkül és együttműködve a politikai pártokkal, a helyi és regionális önkormányzatoknak elő kell segíteniük a fiatalok bevonását a pártpolitikai rendszerbe, és támogatniuk kell egyes tevékenységeket, például a képzést is.

III. rész

A fiatalok intézményes részvétele a helyi és regionális ügyekben

57. A II. részben kifejtett ágazati politikák végrehajtása érdekében, a helyi és regionális önkormányzatoknak fel kell vállalniuk a megfelelő intézmények felállítását és intézkedések megtételét, melyek lehetőséget adnak a fiataloknak arra, hogy részt vegyenek az őket érintő döntésekben és vitákban.

58. A létrehozott intézményeknek különböző formát kell ölteniük aszerint, hogy milyen szinten alapították azokat: faluban, városban, városi vonzáskörzetben vagy nagyvárosban. Meg kell teremteniük az őszinte párbeszéd és együttműködés feltételeit a fiatalok és a helyi és regionális önkormányzatok között, és módot kell biztosítaniuk a fiataloknak és szervezeteiknek arra, hogy teljes jogú szereplői lehessenek az őket érintő politikáknak. Ezen intézményeknek a képviselő elvén kell működniük, és állandónak kell lenniük, felvállalva minden olyan kérdést, mely iránt a fiatalok érdeklődést mutatnak. Mindezen túl azt is szem

előtt kell tartani, hogy egyes különös ügyekben ad hoc jellegű intézmények felállítása is szükségessé válhat, sőt akár a különböző formák kombinálására is sor kerülhet.

III.1 Ifjúsági tanácsok, ifjúsági parlamentek és fórumok

59. A fiatalok helyi és regionális ügyekben való részvétele akkor lesz hatékony, ha tisztában vannak a közösségükben végbemenő társadalmi és kulturális változásokkal, és ha olyan állandó képviselői intézmények állnak a fiatalok rendelkezésére, mint az ifjúsági tanácsok, parlamentek és fórumok.

60. Az intézményeket választás útján kell létrehozni, vagy a fiatalok szervezetei által tett kinevezés és/vagy önkéntes jelentkezés alapján. A tagságnak a közösség társadalmi összetételét kell tükröznie.

61. A fiataloknak közvetlen felelősséget kell vállalniuk a programokért, és tevékenyen részt kell venniük az őket érintő politikákban. E célból a helyi és regionális önkormányzatoknak meg kell szervezniük és támogatniuk kell az aktív részvételt szolgáló intézményeket.

62. Ezen intézményeknek kell biztosítaniuk a fiatalok érdekeinek - különösen a hatóságokkal szembeni érdekek - szabad kifejezéséhez szükséges tárgyi feltételeket, és annak lehetőségét, hogy javaslatokkal élhessenek. A felmerülő kérdések minden bizonnyal a jelen Karta I. részében foglaltakhoz kapcsolódnak.

63. Az ilyen intézmény szerepe, hogy:

- i. fórumot biztosítson a fiatalok érdekeinek szabad kifejezéséhez, melyek többek között a hatóságok javaslataival és politikáival kapcsolatosak;
- ii. lehetőséget biztosítson a fiataloknak arra, hogy a helyi és regionális önkormányzatoknak javaslatokat tegyenek;
- iii. lehetőséget adjon a hatóságoknak, hogy egyes kérdésekben konzultáljanak a fiatalokkal;
- iv. fórumot biztosítson a fiatalokat érintő témák kimunkálásához, figyelemmel kíséréséhez és értékeléséhez;
- v. fórumot biztosítson a fiatalok társasági és szervezetei közötti párbeszéd elősegítéséhez;
- vi. elősegítse a fiatalok részvételét a helyi és regionális önkormányzatok egyéb konzultatív testületeiben.

64. Azzal, hogy lehetőséget biztosítanak a fiataloknak az őket érintő problémák kifejezésére, ezek az intézmények felkészítenek a demokratikus közéletben való részvételre és a közügyek intézésére.

65. Ezért a fiatalokat arra kell biztatni, hogy vállaljanak részt az intézményekben és az intézmények keretei között folytatott tevékenységekben, annak érdekében, hogy jobban elsajátíthassák és gyakorolhassák a demokratikus állampolgárság alapelveit. Különösen azon fiatalok számára lehetnek a demokratikus vezetés elsajátításának fontos fórumai ezek az intézmények, akik a programok és a párbeszéd kezdeményezői a hatóságoknál.

66. A helyi és regionális önkormányzatok és maguk a fiatalok is részesülnek azok pozitív és sokszorozó hatásából, hogy a fiatalok közreműködnek ezekben az

intézményekben, különösen azért, hogy a fiatalok bátrabban fogják gyakorolni polgári jogaikat, így választójogukat a választásokon és egyéb szavazások, például a népszavazások alkalmával.

III.2 Az ifjúsági részvételt biztosító intézmények támogatása

67. A hatékony működés érdekében, az ifjúsági részvétel intézményi háttere (akár formális, akár informális) forrásokat és támogatást igényel. A helyi és regionális önkormányzatoknak e célból helyet, pénzügyi eszközöket és tárgyi támogatást kell biztosítaniuk azok zökkenőmentes és hatékony működéséhez. Az eszközök ily módon történő biztosítása nem gátolja az intézményeket abban, hogy egyéb úton, magán-alapítványoktól és – cégektől szerezzenek további támogatást.

68. A helyi és regionális önkormányzatoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a fiatalok részvételét szolgáló intézmények számára a támogatások biztosítva legyenek. E célból pártfogót –egy személyt, vagy több személyből álló testületet- kell kinevezniük, aki felügyeli a támogatások felhasználását, illetőleg akihez az intézmények szükség esetén támogatásért fordulhatnak.

69. A kinevezett pártfogónak vagy pártfogó-testületnek a politikai szervezetektől és a fiatalok részvételét biztosító intézményektől függetlennek kell lennie és jelöléséhez a fenti két fél egyetértése szükséges.

70. A fent említett támogatások biztosítása érdekében, a pártfogó (testület) feladata, hogy:

- i. közvetítőként működjön közre a fiatalok és a választott helyi és regionális képviselők között a bármelyik fél által felvetett kérdésben;
- ii. a fiatalok szószólójaként járjon el a helyi és regionális önkormányzatokkal szemben a két fél közötti vitás kérdésekben;
- iii. legyen csatornája a helyi és regionális önkormányzatok és a fiatalok közötti kommunikációnak;
- iv. készítsen rendszeresen jelentést a fiatalok és a helyi és regionális önkormányzatok számára annak érdekében, hogy értékelhessék a fiatalok helyi és regionális közéleti részvételét, - például a programok megvalósításán, illetve a részvétel intézményeibe való bekapcsolódáson keresztül -, továbbá részvételük hatásait.

Jegyzetek

1Jelen Ajánláshoz függelékként szerkesztve

2 Szem előtt tartva a Regionális és Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának alapelveit (CETS No.148)

3 Lásd például az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának 1990. február 21-én elfogadott R(90)7 Ajánlását a fiataloknak szóló információkról és tanácsadásról

4 Lásd például az Európai Ifjúsági Információs Kartát, melyet az Európai Ifjúsági Információs és Tanácsadó Ügynökség (ERYCA) fogadott el

KAPCSOLÓDÓ DOKUMENTUMOK

Ülések

A miniszterek küldötteinek 904. ülése / 2004. nov. 17.

Egyéb dokumentumok

CM/Del/Dec(2004)904/8.1aE / 2004. nov. 19.